ÖSTERSUNDS KOMMUN
STAAREN TJÏELTE

Riktlinje för arbete mot diskriminering, kränkande behandling och sexuella övergrepp

Förskolorna i Östersunds kommun

Dokumenttitel:	Riktlinje för arbete mot diskriminering, kränkande behandling och sexuella övergrepp
Dokumentansvarig:	Sara Enbom, enhetschef Barnhälsa
Dokumenttyp:	Ange dokumenttyp
Berörd verksamhet:	Ange berörd verksamhet
Diarienummer:	Ange eventuellt diarienummer
Skapad:	2026-11-11
Senast reviderad:	Klicka här för att ange datum
Antal sidor:	10
Författare:	Ange person som författat dokumentet

ÖSTERSUND

ÖSTERSUNDS KOMMUN
STAAREN TJÄLTE

Innehåll

1. Inledning 3

DEL I - Arbete mot diskriminering och kränkande behandling

2. Delaktighet och ansvarsfördelning 4

3. Främjande arbete 5

4. Förebyggande arbete 5

5. Kartläggning ..... **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

6. Rutiner vid misstanke om diskriminering eller kränkande behandling 6

7. Utredning och åtgärder 7

8. Uppföljning och utvärdering 7

DEL II - Förebygga, upptäcka och agera vid sexuella övergrepp

9. Förebygga, upptäcka och agera vid sexuella övergrepp 8

DEL III - Mallar och stödmaterial

10. Bilagor 9

ÖSTERSUNDS KOMMUN
STAAREN TJÄLTE

1. Inledning

Syfte och mål

Syftet med riktlinjen är att säkerställa att förskolan bedriver ett aktivt och systematiskt arbete för att främja lika rättigheter och möjligheter samt förebygga och hantera diskriminering, kränkande behandling och sexuella övergrepp. Riktlinjen ska bidra till att skapa en trygg, säker och inkluderande miljö där varje barns värdighet, integritet och rätt till utbildning respekteras.

Målet är att alla barn ska mötas av en trygg, respektfull och inkluderande miljö där diskriminering, kränkande behandling och sexuella övergrepp förebyggs, upptäcks och hanteras skyndsamt. Förskolans arbete ska präglas av nolltolerans mot kränkningar samt ett aktivt främjande av alla barns lika rättigheter, trygghet och integritet.

Skollagen är tydlig med att utbildningen ska ta hänsyn till barns olika behov samt sträva efter att uppväga skillnader i förutsättningar. Alla barn och elever har rätt att lära och utvecklas i en trygg miljö och att bemötas med respekt. Därför är det viktigt att arbeta främjande för likabehandling såväl som förebyggande mot diskriminering och kränkande behandling.

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det varje år, för varje särskild verksamhet, upprättas en plan mot kränkande behandling. Planen ska upprättas årligen och är ett viktigt verktyg för att systematiskt planera, dokumentera och utvärdera likabehandlingsarbetet.

Lagar och styrdokument

Skollagen kapitel 6
Reglerar kränkande behandling
https://beo.skolinspektionen.se/lagar-regler/6-kapitlet-skollagen/

Diskrimineringslagen
Reglerar diskriminering utifrån sju grunder
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567/#K1

Barnkonventionen
Stärker barnets rättigheter och är svensk lag sedan 2020 https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten

Läroplan för förskolan Lpfö 18 reviderad 2025
Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktning för människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar, samt solidaritet mellan människor. Inget barn ska i förskolan bli utsatt för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, hos barnet eller någon som barnet har anknytning till, eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas (s. 5).

ÖSTERSUNDS KOMMUN
STAAREN TJÄLTE

Definitioner

Kränkande behandling
Uppträdande som kränker ett barns värdighet utan att det är diskriminering enligt lagen. Exempel: nedsättande ord, utfrysning, ryktesspridning, fysiska slag, hot eller trakasserier. Det är en subjektiv upplevelse av att bli orättvist eller illa behandlad, och kan ske vid enstaka tillfällen eller upprepat.

Diskriminering
Diskriminering innebär att en person missgynnas eller behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation, och att behandlingen har samband med en eller flera av sju lagstadgade diskrimineringsgrunder.
Diskrimineringsgrunderna

- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- ålder.

https://www.do.se/diskriminerad/diskrimineringsgrunder

2. Delaktighet och ansvarsfördelning

Barn, personal och vårdnadshavare ska göras delaktiga i arbetet med att främja likabehandling samt förebygga diskriminering och kränkande behandling.

Rektor har det övergripande ansvaret för att:

- Säkerställa att det finns en aktuell och förankrad plan mot kränkande behandling
- Organisera och följa upp det främjande och förebyggande arbetet

Arbetslaget ansvarar för att:

- Omsätta värdegrundsuppdraget i det dagliga arbetet
- Aktivt skapa inkluderande och trygga lärmiljöer
- Reflektera tillsammans kring normer, bemötande och förhållningssätt

Barnens delaktighet ska tas tillvara genom att:

- Ge utrymme för barns röster, erfarenheter och perspektiv
- Arbeta med demokratiska processer i vardagen
- Stärka barns förmåga att uttrycka känslor och säga ifrån

Vårdnadshavare ska ges möjlighet att:

- Vara delaktiga i arbetet genom dialog och information
- Bidra med sina perspektiv kring barnets trivsel och trygghet

ÖSTERSUNDS KOMMUN
STAAREN TJÄLTE

3. Främjande arbete

Förskolans främjande arbete utgår från läroplanen (Lpfö 18 rev. 2025) och syftar till att skapa en trygg, inkluderande och demokratisk miljö där alla barn känner tillhörighet och värde. Genom ett aktivt värdegrundsarbete stärks barns förmåga till empati, respekt och ansvar i samspel med andra.

Det främjande arbetet fokuserar på att utveckla barns språk och kommunikation som grund för delaktighet och inflytande, samt att stödja deras socioemotionella utveckling genom att synliggöra och bearbeta känslor och relationer i vardagen. Förskolan ska även erbjuda rika möjligheter till lek och rörelse, vilket främjar barns hälsa, välbefinnande och lärande.

Utifrån synen på det kompetenta barnet tas barns erfarenheter, initiativ och perspektiv tillvara, vilket bidrar till att stärka deras självkänsla och delaktighet. Det bidrar till att göra förskolan Trygg, Lärorik och Rolig för alla barn.

Det främjande arbetet genomsyrar hela verksamheten och utgör en grund för att förebygga kränkande behandling och skapa en positiv och trygg lärmiljö för alla barn, som är begriplig, hanterbar och meningsfull (KASAM, känsla av sammanhang).

Använd förslagsvis ”Plan för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling” (Bilaga 1)

4. Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet syftar till att genom kartläggning, observation och analys tidigt identifiera riskfaktorer samt upptäcka behov i verksamheten. Arbetet utgår från bestämmelser i skollagen och diskrimineringslagen och omfattar aktiva åtgärder för att motverka diskriminering och kränkande behandling.

Rektor ansvarar för det förebyggande arbetet och utredningsskyldigheten enligt lag, med stöd av specialpedagog och arbetslag.

Målet med det förebyggande arbetet är att:

- Avvärja risker för diskriminering och kränkande behandling.
- Identifiera och undanröja hinder i verksamheten som kan leda till otrygghet eller missgynnande.
- Skapa en trygg, inkluderande och likvärdig utbildning för alla barn.
- Tillämpa ett normkritiskt perspektiv i värdegrundsarbetet, vilket innebär att fokusera på de normer och maktstrukturer som är knutna till diskrimineringsgrunderna och hur de påverkar verksamheten. Syftet med att tillämpa ett normkritiskt perspektiv är att synliggöra, problematisera

och förändra de föreställningar och normer som ligger till grund för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

- Vara goda förebilder och bemöta barn och vårdnadshavare positivt.

Åtgärder sätts in när kartläggningar, observationer eller signaler visar på behov i verksamheten.

Använd förslagsvis ”Plan för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling” (Bilaga 1)

Finns det något i miljön, organisationen eller bemötandet som kan upplevas som exkluderande eller missgynnande för något barn?

Metoder för kartläggning

Det är upp till varje enhet och rektor hur man väljer att kartlägga risker och behov. Det kan till exempel vara:

- Barnhälsomöten (BHM) genomförs två gånger per år med arbetslag, rektor och specialpedagog.
- Utvecklingssamtal erbjuds minst en gång per år eller vid behov oftare.
- Incidenter och misstänkta kränkningar dokumenteras och utreds i DF Respons.

1. Använd förslagsvis ”Plan för arbetet mot diskriKartläggning
2. För att säkerställa att alla barn får en trygg, inkluderande och likvärdig förskolemiljö kartläggs det regelbundet om något i verksamheten kan skapa risker för missgynnande eller exkludering.
Följande uppmärksammas särskilt:
3. **Social gemenskap och delaktighet** – hur barnen är med i gruppen och blir inkluderade.
4. **Språkbruk, attityder och värderingar** – hur barn och personal pratar med och om varandra.
5. **Trygghet och vuxennärvaro** – barnen känner sig trygga och att vuxna finns nära.
6. **Rutiner och arbetssätt** – strukturer fungerar för alla barn.
7. **Lärmiljöer och material** – miljöer och material är tillgängliga och inkluderande.
8. **Måltider och aktiviteter** – alla barn kan delta på sina villkor.
9. **Introduktion och övergångar** – alla barn får ett tryggt bemötande vid förändringar.
10. Genom hela arbetet ställs frågan:
minering och kränkande behandling” (Bilaga 1)

5. Rutiner vid misstanke om diskriminering eller kränkande behandling

All personal i verksamheten har ansvar för att meddela rektor samt anmäla i DF Respons, kommunens digitala system för anmälningar, vid misstanke om att barn

utsatts för trakasserier eller kränkande behandling. Vårdnadshavare och barn kan rapportera till personal i verksamheten eller direkt till rektor. Vid kännedom agerar rektor snarast genom att:

- Ha ett första samtal med berörd personal och anteckna
- Bedöma om det är en kränkning eller konflikt

Vid misstänkt kränkning mellan barn agerar arbetslaget skyndsamt genom att ta tag i situationen, stötta de inblandade barnen och säkerställa att kränkningen upphör. Arbetet fokuserar på att skydda och stärka det utsatta barnet samt att förebygga att liknande händelser sker igen. Berörda vårdnadshavare informeras av personal och/eller rektor.

Vid misstanke om kränkning från vuxen mot barn anmäls detta skyndsamt till rektor som sedan utreder vad som skett och upprättar en handlingsplan för att förhindra fortsatt kränkande behandling, har eventuellt kontakt med vårdnadshavare och följer upp handlingsplanen.

6. Utredning och åtgärder

Utredning ska påbörjas genast när det kommer signaler om att ett barn misstänks bli utsatt eller känner sig utsatt för diskriminering eller kränkande behandling.

Arbetet bedrivs systematiskt genom att anmäla, utreda, vidta åtgärder och följa upp alla misstänkta fall av diskriminering och kränkande behandling. Rutinerna säkerställer att varje fall hanteras strukturerat och konsekvent i syfte att skapa trygghet och främja likabehandling.

7. Uppföljning och utvärdering

Uppföljning
Uppföljning av insatser och åtgärder ska ske systematiskt under året (2 gånger per termin). Det är upp till varje enhet och rektor att besluta hur det ska ske.

Exempel på när uppföljning kan ske är på APT, PUT (avdelningsreflektion), BHM, dialoger med vårdnadshavare, i vardagen, observationer, barnintervjuer, trygghetsvandring m.m.

Utvärdering
Syftet med utvärderingen är att följa upp och bedöma hur effektiva de främjande och förebyggande åtgärder har varit tillsammans med enhetens uppsatta mål och insatser för året.

Det betyder att en gång per år genomförs utvärdering av föregående års arbete, insatser och åtgärder, analys av vad som fungerat, vad som behöver förbättras, samt hur resultatet påverkar kommande insatser. Efter utvärderingen görs en ny kartläggning inför kommande års arbete med en reviderad plan.

Rektor initierar arbetet med uppföljning och utvärdering. De planerade insatserna utvärderas av barn och personal.

8. Förebygga, upptäcka och agera vid sexuella övergrepp

Förskolan har ett viktigt uppdrag att förebygga, upptäcka och agera vid misstanke om sexuella kränkningar eller övergrepp mot barn i verksamheten.

Alla barn ska:

- känna trygghet i alla miljöer och situationer
- få sin kroppsliga och personliga integritet respekterad
- ha tillgång till trygga vuxna som lyssnar och agerar

Förhållningssätt i det dagliga arbetet
Förskolans personal arbetar aktivt för att skapa trygghet och förebygga risker genom att:

- Kända pedagoger ansvarar i möjligaste mån för omsorgssituationer som blöjbyten och toalettbesök.
- Alltid fråga barnet om samtycke och sätta ord på det som sker.
- Respektera barnets kroppsliga gränser och aldrig tvinga till fysisk kontakt.
- Uppmuntra barn att säga ja och nej – och respektera andras svar.
- Vara uppmärksamma på förändrat eller avvikande beteende hos barn.
- Dokumentera och lyfta händelser som väcker oro.
- Säkerställa att barn aldrig lämnas i situationer där de riskerar att vara ensamma med obehöriga vuxna.

Barns integritet och rättigheter
Arbetet med barns integritet genomsyrar hela verksamheten:

- Barn lärs att förstå sin kropp och sina gränser.
- Kroppens delar benämns tydligt och naturligt.
- Barn stärks i sin självkänsla och i att uttrycka sina känslor.
- Integritet respekteras vid dokumentation och i vardagliga situationer.
- Personal är närvarande vid omsorgssituationer samtidigt som barnets behov av avskildhet respekteras.
- Alla barn bemöts utifrån sitt värde och rätt att vara sig själva.

Förebyggande arbete
Förskolan bedriver ett kontinuerligt och systematiskt förebyggande arbete:

Pedagogiskt arbete med barn

- Samtala om känslor, gränser och relationer i vardagen.
- Synliggöra att barn utvecklas i olika takt.
- Följa barnens utveckling genom gemensamma verktyg/matriser kopplade till normer och värden.

Trygga miljöer

- Öppen dörr vid blöjbyte och stöd vid toalettbesök.
- Möjlighet till avskildhet med vuxen i närheten.
- Genomtänkt utformning av miljöer så att uppsikt kan hållas.

Digital och fysisk säkerhet

- Inga privata mobiler används i verksamheten.
- Fotografering sker med respekt och enligt samtycke.
- Utrustning används inte i integritetskänsliga utrymmen.

Samverkan med vårdnadshavare

Förskolan informerar vårdnadshavare om arbetet med barns integritet och trygghet genom:

- dagliga samtal
- utvecklingssamtal
- digitala plattformar (t.ex. Unikum)
- möten

Rutiner vid misstanke om sexuella övergrepp

Vid misstanke följs Barn- och utbildningsförvaltningens fastställda rutiner:

- Personal dokumenterar och rapporterar enligt gällande riktlinjer.
- Orosanmälan görs vid misstanke om att ett barn far illa (SoL 14 kap. 1 §).
- Samverkan sker med socialtjänst, polis och Barnahus vid behov.

All personal:

- har skyldighet att agera
- ska våga se, fråga och agera

Ansvar och kompetens

- All personal, inklusive vikarier och studenter, ska ta del av rutinerna.
- Utdrag ur belastningsregistret krävs för all personal.
- Utomstående vuxna lämnas aldrig ensamma med barn.
- Personal har uppsikt över var barnen befinner sig.

Personalens förhållningssätt

- Lyssna på barnen och ta deras berättelser på allvar.
- Behålla lugnet och bekräfta barnet vid svåra samtal.
- Uppmuntra barn att berätta om sådant som känns fel eller obehagligt.
- Respektera alltid barnets nej och rätt till sin egen kropp.
- Vara uppmärksam på signaler som kan tyda på att ett barn inte mår bra.

https://www.skolverket.se/larande-och-trygghet/trygghet-vardegrund-och-arbetsmiljo/brottsforebyggande-arbete/forebygg-sexualbrott-och-andra-grova-brott-mot-barn-och-elever

10. Bilagor

Förslag på mallar för kartläggning och handlingsplan

Förskolans plan för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling

Förskolans namn:
Datum för upprättande:

ÖSTERSUNDS KOMMUN
STAAREN TJÄLTE

Datum för uppföljning:

Datum för utvärdering:

3. Främjande arbete
4. Förebyggande arbete

5. Kartläggning	Analys av kartläggning

Numren (3, 4, 5) motsvarar rubrikerna i riktlinjen.

ÖSTERSUNDS KOMMUN
STAAREN TJÄLTE

Prioriterade insatser, handlingsplan

Mål	Utmaningar	7. Insatser och åtgärder	Ansvarig	Resultat	8. Uppföljning/Utvärdering

Numren (7, 8) motsvarar rubrikerna i riktlinjen.

ÖSTERSUNDS KOMMUN
STAAREN TJÏELTE